

Dones llatinoamericanes en el Baix Llobregat

Una aproximació estadística a la realitat social de la immigració femenina llatinoamericana en el Baix Llobregat

INTRODUCCIÓ

En els mesos de setembre i octubre de 2006 s'ha desenvolupat una enquesta entre les dones provinents de Sud-amèrica i usuàries del CITE (Centre d'Informació per a Treballadors Estrangers) de les oficines del Baix Llobregat. 50 dones s'han demostrat disposades a contestar a unes vint preguntes i a compartir les seves històries de vida, les seves opinions, els seus desitjos i també els seus patiments. De fet es tracta d'un petit estudi que el seu objectiu no és tant el d'oferir percentatges plenament representatius de la població femenina immigrada de Sud-amèrica (50 enquestes ens permeten arribar a resultats només aproximatius) sinó el d'aprofundir en el coneixement de molts aspectes de les condicions de vida d'aquestes dones.

Els temes que més destaquen són el treball, les relacions personals, la salut, les opinions sobre l'experiència de la immigració i la relació amb les institucions espanyoles. En general, malgrat que al principi amb una mica de temor, les protagonistes d'aquestes entrevistes han contestat amb moltes ganes d'expressar la seva opinió sobre aquesta experiència de vida que va començar en el moment en el qual van deixar el seu país.

Què és el CITE?

El CITE és una entitat impulsada pel sindicat CCOO, que funciona des de fa gairebé 20 anys (1987) com un instrument que s'encarrega de donar ajuda a les persones immigrades. A nivell intern, el CITE en tota Espanya depèn de la Secretaria de Migracions de CCOO i, en el cas de Catalunya està subjecte a la Secretària d'Immigració de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya.

El CITE treballa intensament per garantir un nivell cada dia més alt de regularització entre els seus usuaris, així que molts treballadors han aconseguit sortir de l'economia submergida i han arribat a tenir els mateixos drets laborals que els altres treballadors.

Però el que el CITE tracta també de fer és informar a les persones sobre la seva situació, sobre els drets que tenen i sobre la manera per fer-ho valer. És a dir, que el CITE treballa també perquè les persones siguin autònomes, perquè puguin moure's amb seguretat en el seu entorn.

Entre d'altres, les activitats més freqüents que el CITE facilita de forma gratuïta són:

- Assessorament i orientació en matèria de legislació d'estrangeria. Tramitació de permisos de treball i/o residència, reagrupació familiar, nacionalitat, exempció de visats.
- Actuacions de mediació, comunicació, traducció (en escoles, serveis socials...).

A més el CITE organitza campanyes de sensibilització contra el racisme, elabora propostes per afavorir la integració social de les persones immigrants i treballa intensament en la denúncia a la Inspecció de Treball, de condicions laborals, de treball irregular i d'explotació dels immigrants. Comptant el volum de persones ateses, el CITE és el major punt de referència per als immigrants a Catalunya i per això el major observatori d'immigració.

La immigració al Baix Llobregat

El Baix Llobregat ha vist créixer molt la seva població en les últimes dècades i en bona part gràcies a l'arribada d'immigrants. Aquesta zona geogràfica que forma part de l'àrea metropolitana de Barcelona ha atret molt als moviments migratoris, gràcies a les seves perspectives de treball obertes pel creixement de l'economia, per la gran industrialització. Si des de la segona meitat del segle XIX fins als seixanta del segle XX la immigració que ha interessat al Baix Llobregat és sobretot una migració interna, des de la meitat dels anys vuitanta comença amb més regularitat la immigració extracomunitària.

Unes dades...

Població estrangera del Baix Llobregat per nacionalitat 2005

	Núm.	%
Resta UE	9.408	14,5
Resta Europa	4.988	7,7
Àfrica	19.291	29,7
Amèrica del nord i central	2.601	4,1
Amèrica del sud	25.795	39,7
Àsia i Oceania	2.814	4,3
Total d'estrangers	64.897	100

Font: OPMT-BL, a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Població estrangera del Baix Llobregat per principals països de procedència 2005

	Núm.	%
Marroc	17.740	27,3
Equador	8.306	12,8
Colòmbia	3.827	5,9
Argentina	3.626	5,6
Romania	2.712	4,2
Perú	2.502	3,9
Itàlia	2.399	3,7
Alemanya	2.091	3,2
França	1.827	2,8
Xina	1.583	2,4
Resta de països	18.284	28,2

Font: OPMT-BL, a partir de les dades de l'Institut d'Estadística de Catalunya

Consideracions sobre la immigració femenina.

Al llarg de les últimes dècades ha augmentat clarament el nombre de dones immigrants a Espanya, les experiències migratòries de les quals poden diferir clarament de les quals viuen els homes. Les dones immigrants es troben en una situació de doble “vulnerabilitat” així que és necessari integrar la perspectiva de gènere en totes les polítiques migratòries.

Les dones que emigren, pel fet de ser dones, estan més exposades a patir abusos afegits, com la violència física o psicològica i, en vista del fet que la proporció d'aquestes dones està augmentant, aquestes polítiques migratòries haurien de fer esment especial a les qüestions de gènere, especialment a la discriminació sexual, i en particular quan molts obstacles que troben les dones immigrants es combinen. I seria important aprofundir el coneixement no només de les violacions perpetrades contra els seus drets humans, sinó també sobre la contribució que aquestes dones fan a les economies dels seus països d'origen i dels seus països d'acollida.

La idea d'emigrar i deixar el país d'origen és per a algunes dones un projecte propi, autònom, en unes altres obeeix a una estratègia familiar, en la qual en la presa de decisió participen tots els membres de la família. També estan les dones que arriben per mitjà del que es diu reagrupació familiar.

L'atur, la pobresa, la violència ètnica o de gènere són factors que influeixen en la decisió de partir. Però hi ha dones que vénen motivades per altres causes: voler aprofundir en els seus estudis o professions, desigs de conèixer Europa o sentir-se més lliures. Sovint aquestes variables es barregen, però d'alguna forma trenquen amb la imatge de la dona pobra i analfabeta.

Característiques com la cultura, les creences, la pertinença ètnica, el país d'origen, el color de la pell aniran a influir de manera diferent en les seves vivències, així com en les seves percepcions a l'entrar en contacte amb el país receptor.

La majoria de les dones immigrants treballen en el servei domèstic. Aquest sector és l'únic on un contracte de treball escrit no és obligatori, i ni tan sols s'exigeix per donar d'alta en la seguretat social, cosa que no és possible en altres sectors. Les dones poden cotitzar, però no tenen dret a una prestació per atur.

La majoria de les dones immigrants treballen com empleades de llar, internes, a temps parcial o per hores però sense un contracte que garanteixi els seus drets com treballadores. Una part important de les dones entrevistades pateixen unes condicions laborals dures, malgrat que algunes d'elles tinguin els papers en regla.

Hi ha molts factors que caracteritzen la vida d'aquestes dones, que tenen implicacions psicosocials i que les afecten. El bagatge cultural, els recursos personals i socials, els factors externs del país receptor interactuen i determinen la diversitat de situacions i experiències en els diferents moments de la trajectòria migratòria.

Els diferents discursos i l'imaginari social contribueixen a l'homogeneïtzació a través de la construcció, significació i representació de les "dones immigrants", moltes vegades sense tenir en compte realitats com el seu major protagonisme, la caiguda dels estereotips que les acompanyen (són elles les quals vénen primer i reagrupen a la seva família, són dones amb més recursos personals i educatius, exerceixen un paper actiu en les transformacions culturals), així com les diferents formes d'adaptació (la personalitat de les cultures genera noves formes de relació i convivència, amb formacions culturals i un major nombre d'alternatives d'adaptació davant la tradicional assimilació/aculturació), la diversitat i la pluralitat d'identitats.

Les dones entrevistades en les oficines del CITE del Baix Llobregat són procedents de Sud-amèrica. S'ha preferit reduir la zona de procedència als països sud-americans per no barrejar massa característiques de processos d'immigració que poden ser diferents segons la part de món d'on s'arriba (encara que prendre en consideració el "Sud-amèrica" implica de totes formes una generalització.)

ESTUDI

CARACTERÍSTIQUES DE LES ENTREVISTADES

Les entrevistes desenvolupades en el CITE de les oficines del Baix Llobregat eren dirigides a totes les dones disposades a contestar a les preguntes, provinents dels països de Sud-amèrica, sense distincions.

Al final de les entrevistes s'ha notat que la majoria d'elles eren equatorianes (38%), seguides per un 22% de bolivianes i un 14% i 10% respectivament de Perú i Xile. Han estat entrevistades només un 6% de Colòmbia, un 4% d'Argentina i Uruguai i un 2% de República Dominicana.

Nacionalitat

Colòmbia	3	6%
Equador	19	38%
Bolívia	11	22%
Xile	5	10%
Perú	7	14%
Argentina	2	4%
República Dominicana	1	2%
Uruguai	2	4%

De totes maneres cal precisar que aquests percentatges no són representatius de la distribució de la població estrangera per procedència al Baix Llobregat, sinó simplement de les que han estat entrevistades, i això sobretot per una raó. Encara que les entrevistes hagin estat desenvolupades en totes les oficines del Baix Llobregat, no han estat repartides en igual mesura entre elles i això és un aspecte que influeix bastant sobre la repartició per lloc de procedència.

Si més entrevistes haguessin tingut lloc, per exemple, en Castelldefels, hauríem d'estar segurs que els percentatges de dones Argentines i Xilenes haurien pujat perquè aquestes dues comunitats viuen sobretot en aquests municipis.

Pel que fa a l'edat de les dones entrevistades és molt important destacar que la meitat té entre 31 i 51 anys, i que el segon percentatge més alt (32%) és de les que tenen entre 19 i 31 anys. És a dir, que les dones en edat de treballar són la majoria i

aquest és un element molt important per dir-nos una mica més sobre aquesta immigració femenina. És una immigració que sobretot busca ocupació, són dones que emigren en edat plenament activa, que per la majoria no han vingut a Espanya per reagrupar-se amb la seva parella sinó que han estat les primeres a deixar el seu país per treballar i després dur-se als fills.

Edat

Menys de 19 anys	5	10%
De 19 a 31 anys	16	32%
De 31 a 51 anys	25	50%
De 51 a 66 anys	4	8%
Més de 66 anys	0	0%

També els percentatges sobre l'estada de les dones entrevistades ens diuen una mica sobre la immigració i confirmen la tendència general que s'ha registrat: l'augment de l'arribada de persones estrangeres en els últims 10 anys. De fet el 86% diu d'haver arribat entre fa tres anys i fa 10 anys (repartit en un 54% de tres a sis anys i un 32% de sis a deu).

Els baixos percentatges relatius a les estades de menys de tres anys (un 6% d'un a tres anys i damunt un 0% de menys d'un any) no volen dir que el flux migratori de dones sud-americanes estigui disminuint, sinó que pot contar-nos una mica més sobre la utilització del servei del CITE. És a dir que, lamentablement, moltes dones abans de dirigir-se a aquest servei i regularitzar la seva pròpia situació i assabentar-se també dels seus drets, esperen, deixen que passi el temps per por o per falta d'informació.

Això és pot afirmar gràcies als comentaris de les dones entrevistades que, encara que viuen a Espanya des de fa uns anys, manifesten haver-se acostat al CITE fa poc temps.

Des de quan està en Espanya?

Menys d'un any	0	0%
D'un a tres anys	6	6%
De tres a sis anys	27	54%
De sis a deu anys	16	32%
Més de deu anys	1	2%

PERQUÈ EMIGREN LES DONES?

“ Me dió mucha pena dejar mi país. Nadie deja su país por gusto”.

Ja s'ha dit alguna cosa sobre la immigració femenina i sobre les raons que empenyen a les dones dels diferents continents a abandonar la seva llar. Però caldria afegir els costos morals que aquesta decisió duu amb si.

Les respostes sobre la decisió d'emigrar són molt diferents entre si. Moltes variables, biogràfiques, familiars, polítiques i vitals, es troben en el moment de prendre una decisió tan important. Per interpretar els motius d'emigració de les dones cal tenir en compte també el context cultural i social del país del que surten. Per exemple, no es pot comparar el projecte migratori d'una dona procedent de la República Dominicana a un altre d'una dona del Marroc, perquè l'estructura familiar i el paper de la dona és completament diferent.

Les dones entrevistades en el CITE és distribueixen de manera gairebé igual entre les quals han deixat el seu país soles i les quals ho han fet amb familiars.

Amb qui ha arribat a Espanya?

Sola	22	44%
Amb amics	0	0%
Amb familiars	28	56%

De tota manera, el fet d'haver arribat amb familiars no vol dir que cap altra persona de la família s'hagi quedat en el país d'origen, al contrari, moltes vegades aquestes dones han comentat que un fill o més encara està allà i que hi ha un projecte de reagrupació familiar.

Per a gairebé totes aquestes dones la seva experiència d'immigració ha estat un canal de subsistència per a la família, que ha romàs en el país d'origen i els enviaments de diners que efectuen és la principal font d'ingressos dels seus familiars.

El que més ha sortit de les entrevistes és la sensació de ser obligada a viure allunyada de les seves pròpies famílies per a, amb la seva aportació econòmica,

millorar les condicions de vida del grup familiar i donar una oportunitat d'estudi als fills i filles que s'han quedat a cura d'altres membres de la seva família.

Només en alguns casos de les que han arribat a Espanya soles la immigració ha estat viscuda com una recerca de promoció personal, especialment en el cas de les dones entrevistades solteres amb un nivell d'estudis mig o alt, que han contat haver pres la determinació d'abandonar el país d'origen per trencar amb l'espai tradicional que li assignava i intentar dissenyar un itinerari propi en una nova societat.

A més han estat entrevistades joves que han arribat a Espanya a través dels processos de reagrupació familiar. En aquests casos, les noies van dir no haver triat emigrar i haver viscut un canvi dràstic de vida i en aquestes situacions l'escola ha semblat ser l'espai que més l'ha ajudat per a la incorporació en un nou context cultural.

ELS PATIMENTS DE LA DONA IMMIGRANT

“Lo pasaba tan mal por haber dejado mis hijos.”

La dona que emigra viu molts patiments pel fet de deixar el seu país, perquè no sols potser mai tornarà a veure la seva terra, sinó que també ha d'allunyar-se de relacions familiars i afectives que caracteritzen la seva vida.

Hi ha molts dolors que afecten a les dones immigrades, i les que han estat disposades a contar els seus han parlat de dolor a) per la terra en la qual han crescut, a la qual elles són molt aficionades, i en la qual segueixen vivint de vegades els seus fills i filles o els seus pares b) per la cultura, on podem incloure també una forma determinada de veure el món, i de com comportar-se en ell. Per exemple, el que en un país és cortesia en un altre pot no ser-ho i moltes vegades, la confrontació de dues societats diferents produeix conflictes interiors c) pel seu nou status, considerat que quan es pren en consideració la possibilitat d'emigrar, la majoria de les persones ho fan amb perspectives de millorar el seu status social o personal. La realitat és ben distinta i moltes dones immigrants amb estudis mitjos o superiors en el seu país d'origen es veuen obligades a acceptar treballs d'estatus socials molt inferiors als quals ostentaven en la seva terra.

Però el dolor més gran és el de deixar la família i els amics. De fet la separació d'uns fills petits produeix en les dones immigrants sentiments de culpa difícilment superables. “Mi vida aquí sin ellos no está completa, mi vida está allá porque ellos están allá. Ese es mi pensar, mi preocupación, pensando en ellos”. Les que han deixat fills diuen que tracten de seguir en contacte amb ells trucant-los, informant-se sobre el que els passa i fent-los comprendre que es preocupen per ells i que si s'han anat ha estat per a assegurar-los un futur millor. “Llamar y llamar, me pongo nerviosa sólo por saber como están”.

Quantes dones al sortir han deixat fills a casa?

31 62%

I d'aquestes quantes dones s'han portat els fills a Espanya?

24 77,4%

De les 50 dones entrevistades el 62% ha dit haver deixat fills a casa al moment de partir per a Espanya. D'aquest 62% la majoria ha aconseguit portar-los a Espanya, precisament el 77,4%. De tota manera cal precisar que no tot aquest 77,4% ha aconseguit, fins a ara, portar a tots els fills que tenen, és a dir que han començat el procés de reagrupació familiar però encara hi ha fills que queden en el país d'origen.

En tot cas aquest percentatge demostra que la immigració de Sud-amèrica està caracteritzada per projectes de reagrupació i que des del principi les dones tenen aquest com a objectiu principal.

LES DONES IMMIGRANTS I EL TREBALL

“Se viene aquí para trabajar, tal vez no te queda tiempo tampoco para la comida, porque estás cansada”.

L'accés al treball és un element clau per l'èxit de la integració social. Tenir un treball és sinònim d'inserció social, tant per a la persona immigrada com per al seu entorn social, i el tipus de treball assolit defineix bé el lloc que una persona ocupa en la societat.

La importància del treball en la integració no és molt diferent per a l'immigrant que per l'autòcton, però la persona immigrada el que ha vingut buscant en aquesta societat és precisament treball, i per tant, si no ho té se sent fracassada i a més no pot assolir els mitjans familiars i socials que té la població autòctona. L'immigrant, si no té treball, és difícil que pugui avançar en altres aspectes de la integració social.

El problema principal que afecta les persones immigrades és que el seu dret al treball està legalment menys reconegut que en el cas dels nacionals. L'inferior reconeixement del dret al treball que pateixen és acompanyat per la desconfiança social respecte a les seves qualificacions, i això, unit als forts problemes legals existents per al reconeixement de títols té el resultat que les persones immigrades ocupen llocs de treball d'inferior qualificació respecte a la seva preparació professional. Podríem dir que quan una dona immigrada sol·licita treball com mestra o infermera, per exemple, (professions per a les quals moltes vénen preparades) genera fortes desconfiances en els ocupadors sobre la seva capacitat. Podríem dir que hi ha una forma d'accés dels immigrants a l'ocupació distinta a la dels nacionals, particularment pel que es refereix al tipus de treballs que obtenen, en la relació entre aquests i els nivells de qualificació que tenen i a les condicions en les quals es realitzen els treballs.

Es produeix el que alguns han denominat "divisió ètnica del mercat de treball", en el sentit que les persones de determinats orígens només reben ofertes de determinats espais del mercat laboral.

On treballen?

Comerç	5	10%
En aquest moment no treballen	5	10%
Estudia	7	14%

Indústria	2	4%
Servei domèstic	17	34%
Cura de persones majors	8	16%
Hostaleria	5	10%
Administració	1	2%

De les dones entrevistades el percentatge més alt (34%) és dedica al treball domèstic, seguit per un 16% que es dedica a la cura de persones majors. Hem de dir també que una bona part de les dones que tenen cura de persones majors moltes vegades s'ocupen també de netejar la casa on treballen. El 14% de les 50 dones era estudiant, la majoria de les quals en l'ensenyament obligatori, és a dir que poques viuen aquí per seguir amb estudis de nivell superior.

El comerç i la hostaleria tenen el mateix percentatge de les quals en aquest moment no treballen (10%), i la indústria i l'administració té els percentatges més baixos (respectivament 4% i 2%).

Aquestes dades confirmen la tendència que en l'àmbit del servei domèstic és l'àmbit on les dones immigrades troben més fàcilment treball.

Moltes de les dones entrevistades semblaven desconfiades del fet que el servei domèstic no fos l'única sortida per trobar un treball i algunes d'elles han dit que ja abans d'arribar a Espanya sabien que seria l'únic àmbit d'ocupació possible per elles, o pel fet de no tenir encara papers o pel fet que els estudis fets en el seu país d'origen difícilment anaven a ser reconeguts. “Yo no estoy en condición para elegir”.

De l'exposat per les entrevistades, l'ocupació en el servei domèstic inclou l'atenció de les llars (netejar, planxar, etc.) i en molts casos la cura de nens, ancians o malalts. És un treball que a més d'afectar físicament a les dones és pesat psicològicament, sobretot quan inclou la cura de persones majors, que en molts casos tenen malalties i fan molt difícil relacionar-se amb ells.

La majoria de les dones entrevistades treballava en la modalitat externa, és a dir, que no vivia en la mateixa casa on treballava sinó que anava les hores de servei. Però d'altres dones estaven ocupades com internes, vivint amb la família ocupadora i compartint amb ella els espais de la casa. Aquestes dones en particular han comentat que a pesar de tenir cobertes les seves necessitats bàsiques com l'allotjament i la manutenció i de poder estalviar una mica més de diners, se sentien privades de la seva intimitat i llibertat. De fet, vivint en la mateixa casa de

L'ocupador la jornada de treball es fa molt més llarga i en qualsevol moment si hi ha necessitat de la dona per un servei es dona per implícit que ella estigui disposada, encara que fos fora dels horaris concordats, i aquest és un element que pateixen molt les que treballen en modalitat interna. De tota manera la majoria de les dones ocupades en aquest sector han manifestat tenir una bona relació amb la família per a la qual treballen.

De fet, hi ha famílies que estableixen una relació justa i respectuosa amb les seves empleades, oferint-los un salari digne i la possibilitat de regularitzar la seva situació, però també és veritat que les treballadores que no tenen papers manquen de tot tipus de drets, es troben absolutament indefenses i estan exposades a ser, si més no, explotades.

Hi ha dos elements que comuns a totes les dones entrevistades, malgrat el sector en el qual estan ocupades. Un és el salari, que per part de totes ha estat definit com no adequat per la càrrega de treball que han de fer. L'altre és la total absorció del seu temps per part del treball i la gairebé impossibilitat de conciliar-lo amb altres activitats, com un curs de llengua o de formació professional i encara més si la dona té fills: “ Yo me lo curro, trabajo mucho. Pero hay cosas que no se pueden lograr”.

Pensa que hi ha relació entre el seu treball i les malalties que ha tingut?

Sí	34	68%
No	16	32%

“Me estoy acabando de tanto trabajo, ahora me siento súper agotada”

Treball i salut estan fortament relacionats, el treball mai és neutre davant de la salut, això és innegable per qualsevol tipus de treballador i encara més per a les treballadores immigrants. De fet, les condicions de treball és distribueixen de manera molt diferent segons les característiques socials de les persones: la classe social, l'edat, la provinença, tenen molt a veure amb la relació treball/salut.

És necessari treballar per satisfer les nostres necessitats de supervivència, per integrar-se socialment i les insatisfaccions viscudes en el treball repercuteixen sobre la construcció de la salut.

En el cas de les dones entrevistades la relació entre treball i malalties que pateixen sembla molt evident i el 68% d'elles han admès que els problemes de salut que han

tingut han estat causats pel tipus de treball que feien. Sobretot les dones ocupades en el servei domèstic han dit que el fet de netejar tot el dia, amb els moviments que això comporta, els ha donat molts problemes d'esquena, de cames, de mans inflades, i a algunes fins i tot problemes de la columna vertebral.

Les dones que a més de netejar tenen cura de persones majors pateixen problemes no només físics sinó també emotius. Relacionar-se amb persones que sovint presenten malalties serioses (com per exemple Alzheimer) és viscut com una cosa molt difícil i pesada que requereix un esforç de paciència molt forta.

Té contracte de treball?

Sí	23	60,52%
No	15	39,48%

Nota: La suma no correspon a 50 perquè 12 de les dones entrevistades no treballen, són estudiants. Els percentatges són relatius al conjunt de dones treballadores consultat.

L'efecte del període extraordinari de regularització de l'any 2005 i la simplicitat de la via utilitzada majoritàriament en funció de l'ocupació al servei domèstic queda palesa i reflectida als percentatges. Cal afegir també que al règim especial del servei domèstic no cal contracte per escrit i podrien donar-se casos de dubte en quant a la situació real contractual per part de la treballadora.

Coneix el dret de representació sindical dels treballadors?

Sí	16	32%
No	34	68%

Es dona una incipient sindicalització en les dones sondejades que treballen a sectors com el domèstic o d'atenció a les persones, però encara amb baixos índexs d'afiliació i presència representativa dels sindicats. Si afegim a això la microconcentració de treballadores per formar part de centres de treball molt petits o fins i tot cases particulars en el cas del servei domèstic trobem l'explicació de la manca de coneixement de la possibilitat d'exercir aquest dret de representació.

És tasca dels sindicats poder fer formules imaginatives i processos de treball de camp, per poder fer arribar el sindicalisme a sectors tan tradicionalment propicis a l'economia submergida, com el treball domèstic per compte aliena.

LA CÀRREGA DOMÈSTICA

Una de les qüestions més importants que s'ha tractat d'afrontar és la de com es comparteix la càrrega domèstica en les cases de les dones entrevistades. És un tema molt important perquè per la majoria d'elles estem parlant d'un treball ulterior, que s'afegeix al que fan fora de casa, i que influeix molt sobre la seva salut, el seu benestar físic i psíquic. Estem parlant d'un fenomen que afecta a les dones en general, malgrat siguin autòctones o immigrants, però és evident que és una situació que per a les segones és encara més pesada, perquè més pesades i difícils són les condicions de vida i treball.

A més, les dones treballadores que realitzen la major part del treball familiar i domèstic, efectuen un major esforç de treball total en comparació dels homes. Aquestes desigualtats entre homes i dones respecte a les condicions de treball i a la quantitat de treball realitzat es manifesten en desigualtats en salut entre homes i dones.

Com està organitzada a casa seva la càrrega domèstica?

Ho fa tot ella	10	20%
Comparteix amb la seva parella	11	22%
Comparteix amb els seus fills	18	36%
Fills i marit l'ajuden	8	16%
Comparteix amb altres familiars	3	6%

Els percentatges revelats entre les dones entrevistades poden ser llegits de diferents maneres. Es podria destacar el fet que només un 20% s'encarrega totalment del treball domèstic, sense cap ajuda, i això podria semblar un bon èxit en la repartició de la feina familiar, perquè el restant 80% troba en la seva família un vàlid suport. Però la veritat és que cal analitzar molt atentament aquest 80% per veure en què consisteix de debò aquest suport. I el que surt és que només el 22% afirma clarament que comparteix la càrrega domèstica amb la seva parella. Les altres dones diuen trobar un suport en els fills (damunt un 36%), o que fills i marit li donen un cop de mà (16%), o que altres familiars (germans) ajuden (6%). Si llavors mirem la qüestió des d'aquest punt de vista la situació sembla una mica diferent.

És a dir, que en les entrevistes s'ha notat que per part de les dones hi ha dificultat per admetre que el suport en la càrrega domèstica és molt feble, i que només el 20% ha estat disposada a admetre que ningú l'ajuda. Contestar dient que la càrrega és

compartida amb els fills o que fills o marit donen un cop de mà sembla més com una manera de protegir-se, d'amagar una realitat encara molt present, de no ser capaç d'admetre a elles mateixes que viuen una situació molt pesada i afectant.

“Ser padre y madre es muy pesado. Además de trabajar como un burro hay que ocuparse de toda las otras cosas de casa. Madre mía!”

Podem parlar per a les dones immigrants de “doble presència”, considerat que les exigències d'ambdós treballs (el productiu i el familiar i domèstic) són dutes quotidianament de manera sincrònica, simultània. Aquesta situació fa que la dona immigrant treballadora hagi de compatibilitzar i simultanejar el treball domèstic-familiar (no remunerat) amb el treball fora de casa (remunerat) i cal esmentar els negatius efectes que la "doble presència" tenen sobre la salut (física i psíquica) de les dones treballadores.

LES DONES IMMIGRANTS I EL CATALÀ

Una qüestió que no podia ser ignorada és la del coneixement del català i de com les immigrants sud-americanes, de llengua mare castellana, s'acosten a aquest idioma que és oficial en la regió on han emigrat.

El coneixement de l'idioma del país on un immigrant decideix traslladar-se és alguna cosa molt important per una integració completa i profunda. L'idioma no és només un vehicle per parlar i fer-se comprendre sinó també un instrument per entrar en el conjunt de característiques culturals, de tradició i costums de la terra on aquest idioma es parla.

Al preguntar quina era la relació entre les dones entrevistades i el català el que ha sortit és el següent:

Coneix el català

No ho entén	12	24%
Ho entén poc	11	22%
Ho entén però no el parla	16	32%
Ho entén i ho parla	5	10%
El practica en tot	6	12%

Es pot notar que la majoria de les dones es divideixen entre un 46% que pràcticament no té cap tipus de relació amb aquest idioma (dividit entre un 24% que admeten de no entendre'l per res i un 22% que diuen d'entendre'l poc) i un 32% que ho entén però no ho parla. Aquest 32% és molt probable a causa del contacte amb la població autòctona, amb els mitjans de comunicació, elements que permeten d'acostumar-se a la llengua i arribar a comprendre-la, però no a parlar-la. El 10% afirma d'entendre'l i parlar-ho, i el 12% de practicar-ho en tot, és a dir utilitzar-ho en l'escola a nivell escrit i oral o en el treball.

A la pregunta sobre la importància del català per viure i treballar en el Baix Llobregat el 80% ha contestat que és molt important (46%) i important (34%). Les raons comentades per les quals contestaven així eren sobretot una millor integració amb la població del lloc i una possibilitat més gran de trobar feina, atès que moltes ofertes exigeixen el coneixement de l'idioma.

Pensa que és important conèixer el català?

Molt important	23	46%
Important	17	34%
No molt important	10	20%

Un 20%, al contrari, ha contestat que no pensa sigui important parlar el català, sobretot perquè la llengua mare, el castellà, li permet de relacionar-se sense massa problemes i perquè el projecte de vida és el de tornar aviat al seu país, per tant no té sentit aprendre'l.

Aquest mateix 20% es troba en relació a una altra pregunta sobre l'interès d'apuntar-se a un curs de català. Com es veu en els percentatges següents, aquest 20% declara no estar interessada en apuntar-se a un curs, per les mateixes raons per la quals pensen que no és important aquest idioma.

El restant 80% s'ha declarat interessat a conèixer-ho i es divideix entre les que han tingut la possibilitat d'estudiar-ho i les que encara no han pogut o han hagut de deixar-ho.

El percentatge més alt (42%) és el de les dones a qui li agradaria molt apuntar-se a un curs i que no poden per falta de temps. Hi ha també un 12% que ha tractat d'apuntar-se i després de poc ha hagut de deixar-ho per la mateixa raó.

Un 26% segueix en contacte amb aquest idioma, o perquè està assistint a un curs (12%) o perquè ho practica en el procés formatiu (14%).

Què en pensa pel que fa a l'apuntar-se a un curs?

No li interessa	10	20%
Li interessa però no té temps	21	42%
S'ha apuntat però l'ha deixat per falta de temps	6	12%
S'ha apuntat i segueix assistint	6	12%
No li fa falta perquè l'estudia/ l'ha estudiat a l'escola/universitat	7	14%

LES DONES IMMIGRANTS I LA POLÍTICA

Coneix alguna cosa de la política d'Espanya?

Sí	9	18%
Molt poc	27	54%
Gens	14	28%

Coneix la Llei d'estrangeria?

Sí	8	16%
L'aprèn mica en mica	27	52%
No	14	28%

La necessitat i la utilitat fan que el coneixement que les entrevistades tenen sobre la legislació d'estrangeria vagi creixent amb el temps i amb els seus processos de renovació i reagrupació. Una de cada dues és declara interessada en conèixer cada cop més la legislació.

En canvi, respecte a la situació política espanyola existeix entre elles un greu desconeixement, un dels motius és la impossibilitat de poder participar activament mitjançant els processos electorals. Només un 18% de les entrevistades respon conèixer alguna cosa de la política espanyola.

Només podrem construir espais d'integració reals i sentiment de pertinença sobre la base del dret de ciutadania i la participació política.

COM S'HAN ASSABENTAT DELS SERVEIS DEL CITE?

Amigues/amics	21	42%
Familiars	16	32%
Derivació sindical	3	6%
Feina	5	10%
Ajuntament	5	10%

Opinió vers el CITE

Ni bé ni malament	4	8%
Bé	20	40%
Molt bé	20	40%
Excel·lent	6	12%

Com en anteriors estudis realitzats pel CITE-CCOO del Baix Llobregat podem comprovar la gran acceptació del servei amb un 92% de persones entrevistades que el defineixen com a bo, molt bo o excel·lent. Remarcable també és la constatació de la seva presència en la societat i especialment entre la població immigrada, per l'important percentatge de persones que el coneixen per primera vegada mitjançant la xarxa amical i/o familiar (74%).

Les evidències del prestigi del CITE han estat formulades per les entrevistades en l'apreciació de la capacitat i la competència del seu personal, la gratuïtat i l'eficàcia, col·locant com a nota menys positiva el retard, encara que assumible per la realitat de la massificació del servei que hauria d'augmentar el seu horari.

CONSIDERACIONS SOBRE L'EXPERIÈNCIA DE LA IMMIGRACIÓ

- “Es una lotería: a algunos va bien y a otros mal”
- “Hemos venido aquí para trabajar, no para darnos lujo”
- “En el trabajo se cierra un poco la puerta a los inmigrantes. Sólo hay algunos trabajos a los que se puede acceder, otros no, sólo por el hecho de que no eres español o comunitario, aunque tenga la calificación necesaria.”
- “En Ecuador se dice: Aunque puedas comer sólo un plátano, en pobreza, pero estás feliz, porque estamos unidos. Yo aquí estoy sola y toda mi familia vive allá.”
- “Tenemos que pagar el peaje para la vida”
- “Todos somos un mundo”
- “Hay gente que no comprende porqué tantas personas arriesgan tanto para venir a vivir aquí. Es muy triste”
- “Hay que vivirlo. Los que hablan y no lo han vivido no tienen derecho a hablar. Somos nosotros que podemos hablar porqué lo vivimos. No todo es verdad”
- “Lo que piensas tú, lo que crees, no es importante. Cada día lo ponen más difícil, que es lo peor”
- “Todos tenemos derechos a una posibilidad. Si venimos aquí es porque lo necesitamos.” “El hambre no tiene frontera, por eso creo que no tendría que haber fronteras.”
- “Todos tienen el derecho de buscar una posibilidad para vivir mejor. Si se puede ayudar a la gente porqué no hacerlo? Los españoles tendrían que acordarse que en el pasado ellos también fueron inmigrantes”
- “Meten todos en el mismo saco, eso a mi me jode. Tendrían que tener un poco más de cuidado y distinguir.”
- “A veces me da pena escuchar todo lo que dicen sobre los inmigrantes. Procuo pasar de las cosas”
- “Vine para buscar un poquito la vida”
- “En mi país era yo la que pagaba para que me limpiaran la casa, aquí tengo que hacerlo yo: ¿ves como cambia la vida?”
- “No soy nadie para opinar”